

Annie Ernaux'nun *Les Annees*'si: Otobiyografik Anlatıda Yeni Ufuklar¹**Çiçek DOĞU²***De te fabula narratur³***Özet**

Annie Ernaux'nun, kendi kişisel tarihi ile 2. Dünya Savaşı sonrası Fransa toplumsal tarihini harmanladığı *Les Années* adlı eseri kadın ve sınıf çalışmalarından beslenen hibrid yapısıyla dikkat çeker. *Les Années* otobiyografik bir çalışma olmanın yanı sıra metinlerarasılığı ile özgünlüğünü ortaya koyar. Bu özgünlük, anlatıcının, kişisel tarihini ele alırken kullandığı dişil üçüncü tekil şahıs, toplumsal tarihi anlatırken ise kullandığı nötr üçüncü tekil ve birinci çoğul şahıs tercihi ile pekişir. Zaman ve bellek üzerine kurulu bu anlatıda bireysel ile toplumsalın iç içeliği, retrospektifin reddi ve anlatıdaki kadının «sıradanlığı» ve toplumsal aidiyeti, metni Philippe Lejeune'ün klasikleşmiş otobiyografi tanımının dışında tutar. Anlatıcının «romanesk otobiyografi» olarak adlandırdığı bu anlatıyı kurarken en büyük destekçisi imgelerdir. Metinde imgeler çeşitlilik arz eder: görsel imgeler, bellek imgeleri, hayalet imgeler ve olay akışının kurulmasında kullanılan imgeler. Tüm bu imgeler anlatıcının kurgusal anlatıyı reddine, gerçekçilik temasını pekiştirmesine ve özgün bir otobiyografik anlatı inşa etmesine olanak tanır.

Anahtar kelimeler: Annie Ernaux, otobiyografi, imge, fotoğraf, bellek.

Annie Ernaux's *Les Annees*: New Horizons In Autobiographical Narrative**Abstract**

Annie Ernaux's work entitled *Les Années* where she harvests her personal history and French social history attracts attention with its hybrid structure which is nourished with women and class studies. Apart from being an autobiographical work, it reveals its specificity for its intertextuality. This specificity is consolidated by the third person singular feminine pronoun when she describes her personal history and, by the third person singular neutral pronoun and the first person plural while she narrates social history. In this narrative based on time and memory, the intertwining of the individual and the social, the refusal of the retrospective and the ordinariness of the woman in the narrative exclude this text from Philippe Lejeune's classical conception of autobiography. While constructing this narrative that Ernaux calls "*autobiographie romanesque*", the biggest supporters of the narrator are the images. They are various in the text: visual images, memorial images, phantom images and the images used to construct the flow of the events. All of these images allow the narrator to refuse the fictional narrative, to intensify the realism theme and to construct a specific autobiographical narrative.

Keywords : Annie Ernaux, autobiography, image, photography, memory.

Giriş

¹ Bu makale Yıldız Teknik Üniversitesi'nde düzenlenen XI. Ulusal Frankofoni Kongresi'nde aynı başlıkla sunulan bildirinin düzenlenmiş halidir. Bu makalenin yazımında Galatasaray Üniversitesi Karşılaştırmalı Dilbilim ve Uygulamalı Yabancı Diller Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. Seza Yılcıoğlu'na desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

² Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, cicekdogu@gmail.com

³ "Anlatılan senin hikâyendir". Horatius'un sözü, akt. (Marx, 1969: 36).

Çağdaş Fransız yazınının en özgün kalemlerinden biri olarak kabul edilen ve ilk eseri *Les Armoires Vides*'in (*Boş Dolaplar*) (1974) ardından kurguyu terk eden Annie Ernaux «oto-sosyo-biyografi»⁴ olarak tanımladığı anlatı yöntemiyle pek çok eser ortaya koymuştur. 2008'ye yayınlanan *Les Années* (Yıllar) adlı eseri, Ernaux'nun diğer çalışmalarında da rastlanılan metinlerarası yapısı ile dikkat çeker. Virginia Woolf'un aynı başlıkla (Woolf, 1937) yayınlanan romanında, bir ailenin 1880'den 1930'lu yılların sonuna kadar olan hikâyesi, dönemin iktisadi koşulları ve ahlaki normlarında yaşanan değişimlere paralel olarak anlatılır. Woolf'un adının pek çok kez anıldığı ve esin kaynaklarından biri olduğunun ifade edildiği Ernaux'nun *Les Années*'sinde ise, anlatı 1940'lı yılların başında başlar ve anlatıcının kişisel tarihi ile savaş sonrası Fransa toplumsal ve siyasal tarihini harmanlar. Eserin konumlandığı yeri belirlemek adına söz konusu devamlılık ve metinlerarasılık dikkat çekicidir.⁵ Çok katmanlı olan bu eser çeşitli okumalara da olanak tanır. Bu çalışmada, bu eser özellikle otobiyografik açıdan ve bu türün kuruluşunda imgelerin kullanımı ekseninde analiz edilecektir.

Les Années: Nasıl Bir Otobiyografi?

Les Années, 20. yüzyılın ikinci yarısında rastladığımız hibrid edebi metinler bağlamında ele alınmalıdır. Bu çalışma otobiyografik bir çalışmadır ; fakat toplumbilimin yanı sıra kadın ve sınıf çalışmalarından da beslenir. Bu hibrid yapı eserdeki, nesnellik/öznel, kişisel/kollektifite ya da tekellik/tümellik gibi ikiliklerin kullanımı ile de örtüşmektedir (Sylvester, 2011: 7-8). Bu ikilikler zıtlık yaratmak yerine birbirini tamamlar niteliktedir. Ayrıca anlatının kurulumunda yine hibrid bir yapı dikkat çeker: bir yandan toplumsal ya da anlatıcının yaşamındaki olayların, diğer yandan hem bu olayları temsil eden imgelerin hem de örneğin günlük ya da not defteri gibi çeşitli yazılı araçlardaki notların anlatımı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, metin kişisel ve toplumsal anlamdaki yaşanmışlıkların yanı sıra, çeşitli görsel ve metinsel malzemelerden de beslenir. Bu hibridliği anlatıcının kimliğindeki hibrid yapı ile ilişkilendirmek yanlış sayılmayacaktır. Ernaux başta işçi sınıfına mensup olup sonradan tüccar statüsüne geçmiş bir aileden gelmektedir. Fakat aldığı eğitim ve yaptığı evlilik sonucu, kendisini hiçbir zaman ait hissetmeyeceği burjuvazinin parçası olmuştur.

Les Années'de bir kadının, Ernaux'nun hayatı, İkinci Dünya Savaşı sonrası Fransız toplumsal tarihine paralel olarak anlatılmaktadır. Hem eser hem de anlatıcının hayatı savaş sonrası yeni dönemde, bir yeniden doğuş döneminde başlar. Ernaux bu eserin türünü «romanesk otobiyografi» olarak tanımlar ve bu türü, eserde anlatıcı olarak kullanılan *on*⁶, *nous*⁷ ve *elle*⁸ zamirlerini kolektif ve kişisel olmayan bir anlamda kullanması ve otobiyografilerde alışlagelmiş olan birinci tekil şahsın kullanımını anlatısının dışında tutmasıyla açıklar. Anlatıdaki fotoğraf, günlük ya da not defteri gibi araçların kullanımının da hem kendi tarihini hem de kendi hayatındaki değişimleri ve dönüşümleri dile getirme imkânı sağladığını ifade eder (Ferniot, Delaroche, 2008).⁹

Biraz önce de ifade edildiği gibi *Les Années*'nin ayırt edici noktalarından biri anlatıdaki kişi zamiri kullanımlarıdır. Ernaux'nun kendinden bahsederken kullandığı *elle* zamirinin ikili bir

⁴ Ernaux'ya göre, oto-sosyo-biyografi kurgunun reddi ve kendi ile toplumsal ve tarihsel gerçeklik arasında bir bağ kurma arayışıdır. Bkz. (Réröle, 2011).

⁵ Ernaux ve Woolf'un çalışmaları arasında ayrıntılı bir karşılaştırma için bkz. (Snauwaert, 2012).

⁶ Fransızcada "biz" anlamında da kullanılan nötr üçüncü tekil şahıs.

⁷ Fransızcada "biz" anlamına gelen birinci çoğul şahıs.

⁸ Fransızcada "o" anlamına gelen dişil üçüncü tekil şahıs.

⁹ Bununla birlikte anlatıcı eseri başta bir roman olarak tasarladığını itiraf eder; fakat kullanmayı düşündüğü anlatıcı türü farklılık göstermektedir: «Geçmişin ve şimdinin imgelerinin, gece rüyalarının ve geleceğin hayallerinin bir 'ben'in içinde (...) birbirinin yerine geçtiği bir romana başladı» (Ernaux, 2008: 92).

işlevi olduğu dikkat çekmektedir. Öncelikle, bu kullanımla sağlanan etki, 70'li yılların kadın bakışı ile örtüşmektedir. Ernaux, anlatılarda alışlagelen erkek bakışının ancak bu kullanım ile aşılabileceğini belirtir (Ferniot, Delaroche, 2008). Diğer yandan, *elle* zamirinin kullanımı ile anlatıcı kendi kişisel tarihini kişisellikten arındırır ve kendi ile arasına belli bir mesafe koyar. Anlatıcı eserde bu tercihin sebebinin kendi varlığının geçiciliğine bağlar.¹⁰ Bu anlamda bu eser Ernaux'nun edebi üretiminde bir dönüm noktası teşkil eder görünmektedir. Diğer yandan, anlatıcı kendisinin de ait olduğu kuşağın toplumsal ve siyasal tarihini anlatmak için *nous* ve *on* kişi zamirlerinin kullanımını tercih eder. Kişisel ile kolektif ve politiği birbiri içinde eriten bu yöntemin, o dönemde kendisinin de aktif olarak parçası olduğu feminist hareketin meşhur sloganı olan «kişisel olan politiktir» sloganını çağrıştırdığını gözlemlemek yanlış olmayacaktır. Fakat anlatıcı her zaman bununla yetinmez: tüm toplumu kapsayan olaylar söz konusu olduğunda da kullandığı *nous* ve *on* zamirleri sayesinde, bu metin bir “kadın anlatısı” olmanın da ötesine geçer ve herkesi kapsayan bir anlatı halini alır. Yani anlatıcının, kişi zamirlerinin kullanım şekli ile kendi kişisel tecrübesini Fransız toplumunun kolektif tarihi ile bütünleştirdiği gözlemlenmektedir.

Bu çok seslilik bizi eserin otobiyografik boyutunu sorgulamaya götürmektedir. Her şeyden önce, otobiyografi türü modern döneme ait ve «bireyi kendi üzerine eğilmeye iten bir felsefi bir kaygı» dan doğmuştur (Joepck'ten aktaran Bissonnette, 2012: 2). Fransa'da, yirminci yüzyılın ikinci yarısında otobiyografik yazılar, geleneksel otobiyografik anlatının sorgulanması sonucu yeniden keşfedilir. Edebiyat dünyasında o zamana kadar temsil şansı bulamayan «ötekinin sesi», özellikle özgürleştirici toplumsal hareketlerin de hız kazanmasıyla duyulmaya başlar (Sylvester, 2011: 4). Ernaux tarafından da belirtildiği gibi “entelektüel olsun olmasın, her tür grup ya da koşula ait ya da herhangi bir şekilde haksızlığa uğrayan tüm bireyler kendini ifade etme ve başkaları tarafından dinlenme olanağı buldu. Bir kadın, homoseksüel, işçi, köylü ya da hükümlü olarak yaşananlar bireylere birinci tekil şahsı kullanarak kendini ifade etme hakkı tanındı” (Ernaux, 2008: 112). Fakat Philippe Lejeune *Le Pacte Autobiographique (Otobiyografik Pakt)* adlı klasikleşmiş eserinde otobiyografiyi “gerçek bir insanın, kendi varlığından yola çıkarak, kendi hayatına ve bireysel tarihine vurgu yaptığı retrospektif bir anlatı” (Lejeune, 1996: 14) olarak tanımlamaktadır. *Les Années* bu geleneksel otobiyografi tanımının dışındadır. Eserin Ernaux'nun bireysel yaşantısını anlattığı söylemek doğru sayılmayacaktır; zaten Ernaux'nun da böyle bir amacı yoktur. Aslında Ernaux'nun yapmaya çalıştığı Antoine Compagnon'un da belirttiği gibi hayatını yazmanın tam tersini yapmaktır. (Compagnon, 2009: 96).¹¹ Bu analiz eserde Ernaux tarafından şu şekilde destek bulur: “Bu, genelde yaşama dair anlatılarda görülen bir anımsama ya da kendini anlatma çalışması değil; dünyayı kendi üzerinden bulmayı hedefleyen bir çalışmadır”. (Ernaux, 2008: 251)¹² Dolayısıyla, *Les Années*'de söz konusu olan özel hayat ya da mahrem anlatılması değildir. Bu anlamda, bu eser bir tür «kişisel olmayan» (Ernaux, 2008: 252) ve kolektif bir otobiyografidir.

Lejeune'e göre, otobiyografik bir çalışmada «yazar, anlatıcı ve karakter kimliklerinin bulunması gerekir». Ayrıca, otobiyografik özne olağandışı bir yaşantısı olan «olağandışı bir bireydir» (Lejeune, 1996: 15). Fakat *Les Années*'de anlatıdaki özne yoksul bir çevreden gelen sıradan bir kadındır ve Lejeune'ün modelinin dışındadır. Otobiyografinin Lejeune'cü tanımını sorgulayan feminist sosyolog Liz Stanley'e göre, otobiyografik metinlerde tercih edilen yaşam tarzı genellikle üst sınıfa mensup erkeklere aittir. Bu tutuma karşı Stanley

¹⁰ Eserde anlatıcının kendi varlığının geçiciliği şu şekilde ifade bulur: «Her şey bir anda silinecek. Beşikten mezara biriken lügat yok olup gidecek (...) Aralık ağızdan tek söz çıkmayacak. Ne ben ne kendim. (...) Sohbetlerde sadece, yüzünü yitirmiş bir ad kalacak.» (Ernaux, 2008: 19).

¹¹ Compagnon, Ernaux'nun *Les Années*'de ortaya koyduğu tutumu “*désécrire la vie*” olarak tanımlar. (Compagnon, 2009: 96).

¹² Bu nokta Sylvester'in çalışmasında da tespit edilmiştir. Bkz. (Sylvester, 2011: 37)

«sıradan» insanların hayatlarına ya da «tipik» yaşamlara yönelen yeni bir perspektif önerir. Buradaki öznedede hem bireysellik hem de başkalarının hayatına bağlılık gözlemlenmektedir. (Stanley'den aktaran Sylvester, 2011: 33). Diğer yandan Martine Brownley ve Allison Kimmich gibi araştırmacılar kadınlara ait otobiyografik metinlerde «çoklu benlik» kullanımını önermektedir. Onlara göre, «çoklu benlik» kavramı anlamlıdır; çünkü bu kavram otobiyografi üzerine olan ve «öz ve bütünlük bir benlik»ten beslenen geleneksel düşünceleri yıkmaya potansiyeline sahiptir. Kadınların hayatının daha parçalı oluşu gözlemlendiğinden dolayı, kadınlarda bulunan kendilik algısı onlara dayatılan sosyal rollerle alakalıdır (Brownley, Kimmich'ten aktaran Sylvester, 2011: 40). Bu anlamda kadın kimliğindeki söz konusu çoğulluğun ancak anlatıdaki bu çok seslilik ile ifade bulabileceği dikkat çekmektedir.

Lejeune'ün tanımında saklı olan bir diğer unsur otobiyografinin retrospektif bir anlatı olmasıdır. Fakat *Les Années* göz önünde bulundurulduğunda, anlatının her zaman retrospektif olmadığı görülmektedir; çünkü anlatıcı özellikle şimdiki zamanı kullanmaktadır. Anlatıdaki olaylar, anlatıcı onları dile getirirken sanki o sırada meydana gelmekteymiş gibi görünmektedir. Örneğin, Ernaux genççülüğüne ait bir fotoğrafı şu şekilde anlatır : «şüphesiz sadece kendini, dönüşmekte olduğunu hissettiği genç kızın imgesini düşünüyor (...)» (Ernaux, 2008: 68). Bu anlamda, Sylvestre'in de belirttiği gibi anlatıcı anlatıda hayatındaki belli anları anlatmak yerine bunları «yeniden yaşar» görünmektedir (Sylvester, 2011: 34-35). Geçmişte yaşanan anları yeniden yaşama arayışı sadece şimdiki zamanın kullanımı ile değil aynı zamanda anlatıcının kendi yaşantısı ile de ortaya çıkmaktadır. Örneğin kendinden yaşça genç sevgilisinden bahsederken anlatıcı şöyle der:

«Bu genç adam onun, bir gün tekrar yaşayabileceğine asla inanamayacağı şeyleri yeniden yaşamasını sağlıyor. (...) Öğrencilik hayatındaki sahnelerin yeniden oynandığı, daha önce yaşanagelmiş anların yeniden üretildiği izlenimine kapılıyor. Bu tekrar, gençliğine, meydana geldikleri sırada yarattıkları şaşkınlıktan dolayı o an anlam ifade etmeyen ilk tecrübelerle, ilk defalara gerçeklik ve anlam katıyor. Bu tekrar, boşlukları kapatıyor ve bir tamamlanma illüzyonu sağlıyor» (Ernaux, 2008: 212-213).

Bu anlamda, anlatıcı kayıp zamanın izinde ya da geçmişe dönüş peşinde değildir; fakat onun aradığı geçmişteki anları şimdi yeniden yaşamak ya da sadece yaşamaktır; çünkü geçmişte, ilk kez yaşarken olup bitenlerin bilincine varamadığı kendisi tarafından da itiraf edilmektedir. Ayrıca, sevgilisinin gençliği kendisini, içinde bulunduğu kuşaktan, dolayısıyla zamandan ve mekândan da koparmaktadır. Anlatıcı kendisini “zamanın içinde hiçbir yerde” (Ernaux, 2008: 213) olarak tanımlar ve anlatıyı bu şekilde şekillendirir.

***Les Années*'de İmgeler: Görselin Yazımı**

Les Années'de imgeler otobiyografik anlatının kurulmasında en önemli araçlardan biridir. Anlatıda dört tür imge dikkat çekmektedir: görsel imgeler, bellek imgeleri, hayalet imgeler ve olay akışının kurulmasında kullanılan imgeler.

Görsel imgeler 12 fotoğraf, bir film, bir video ve bir tabloda oluşmaktadır. Özellikle tablonun dışındaki malzemeler anlatıya gerçeklik duygusu ve belgesel etkisi vermeyi hedefler görünmektedir. Anlatıda, her fotoğrafın arkasındaki ve film bobinin üzerindeki çekim yeri ve tarihi belirtilmektedir. Bu durumun, anlatıcının, anlatıda kurgunun kullanımını reddine yönelik tutumunu pekiştirdiğini düşünmek yanlış sayılmayacaktır. Ayrıca, görsel imgelerin ve özellikle de fotoğrafların «arkeolojik» bir görevi de bulunmaktadır: Jopeck'e göre fotoğraflar «hem yazar tarafından ortaya konan kişisel bir geçmişin izi, hem de geniş anlamda geçmişin izi ve tarihsel bir anlatıdır» (Jopeck'ten aktaran Bacholle-Boškov, 2013: 81). Aslında, sıradan anlara ait olsalar da, varlıkları hem tarihte hem de anlatıcının hayatında bir dönemin sona ermesine ve yeni bir zamanın başlangıcına tanıklık eder. Eserin en başında bulunan bulunan

«tüm imgeler yok olacaktır» (Ernaux, 2008: 11) cümlesi anlatıda imgelere atfedilen bu temel işlevi pekiştirir görünmektedir. Fakat burada dikkat çekici olan, söz konusu görsel imgeler kişisel olsa da, anlatıcının özel hayatını göstermekten uzak olmasıdır; bunlar daha çok, hayatındaki ve kendi kişisel tarihindeki aşamaları birbirine bağlama amacı güder gözükmektedir.

Fotoğraf geçmişe ait bir kanıt olarak kabul edilir; fakat geçmiş ve fotoğraf arasındaki ilişki karmaşıktır. *Camera Lucida* adlı eserinde Roland Barthes'a göre fotoğraf «artık mevcut olmayı değil, önceden belli bir şekilde meydana gelmiş olanı» (Barthes, 1980: 113) yeniden üreten bir araçtır. Bu anlamda fotoğraf, bir kez yaşanmış ve bir daha tekrar etmeyecek olanın göstergesidir. Fakat *Les Années*'de, fotoğrafların daha farklı bir işlevi var gibi görünmektedir. Ernaux imgeleri anlattığı kısımlarda önce de belirttiğimiz gibi ağırlıklı olarak şimdiki zamanı kullanır; bu tercih anlatıcı için fotoğrafların, olmuş olanı değil, bir anlamda şu an gerçekleşmekte olanı sembolize ettiğini düşündürür.¹³

Ernaux fotoğraflar ve şimdiki zaman arasındaki ilişkiyi başka bir yöntemle de kurar. Metinde, görsel imgeler gösterilmemekte, anlatıcı tarafından anlatılmaktadır, yani göndermeleri mevcut değildir. Dolayısıyla, fotoğrafların anlatımı anlatıcının gözünden gerçekleşir. Anlatıcı bunları anlatırken bir yandan da manipüle etme olanağına sahiptir. Okuyucuya düşen ise bu imgeleri ancak anlatıcının verdiği bilgiler ekseninde hayal etmektir. Bu durumun «anlatı ile okumanın gerçekleştiği zamanı bütünleştirerek şimdiki zaman etkisi yaratma» (Bissonnette, 2012: 30) ya katkı sağladığı açıktır. Okuyucu anlatıyı okuduğunda kendisinin de fotoğrafları incelediği ama bunu anlatıcının gözünden yaptığı hissine kapılır.

Metinde fotoğrafların başka işlevleri de bulunmaktadır. *Les Années*'de ilk anlatılan ve Ernaux'nun bebekliğine ait olan fotoğraf ile, anlatıcı çocukluk döneminde kendiliğın inşası için fotoğrafların temsilietçi işlevini keşfeder. Bebeklik fotoğrafı ona «bu sensin» diyerek ilk defa gösterildiğinde, fotoğrafta gördüğü varlık anlatıcıya bir şey ifade etmemiştir. Anlatıcı bu fotoğrafta gördüğünü «yitik bir zamanda yaşamış gizemli bir varlık» (Ernaux, 2008: 38) olarak tanımlar. Bu açıdan fotoğraf anlatıcıya, kendini tanıtmayı sağlayan bir araç olarak cisimleşir. Buna karşın, anlatıdaki son fotoğrafın işlevi Ernaux için daha farklıdır. Ernaux, bu fotoğraftaki yüz ile anlatı gerçekleştiği anda sahip olduğu yüzünün birbirinden pek farklı olmadığını, «fotoğraf ile şimdiki zamanın ayrılmadığını, henüz kaybedilmiş bir şey olmadığını» (Ernaux, 2008: 244) dile getirir. «O hala o fotoğraftaki kadındır» (Ernaux, 2008, 244). Ernaux fotoğrafa baktığında «bu benim» diyebilmektedir. Bu anlamda, son fotoğrafın anlatıcıya kendisinin kim olduğunu doğruladığı ve bu konuda teminat sağladığı açıktır.

Anlatıdaki hareketli görsel imgeler, yani film ve video kaset ise birbirine zıt işlevlere sahip gözükmektedir. Anlatıda filmin kullanıldığı bölümde anlatıcı çocuklarıyla birlikte. Burada ilginç olan, filmde bir hareketsizlik duygusunun bulunmasıdır. Anlatıcı kamera karşısında, «hiç bitmeyen bir fotoğraf çekimi için poz verir gibi» (Ernaux, 2008: 124) olduklarını belirtir. Ayrıca, anlatıcı, anlatıdaki kadının «spontane olmak için fazla geç» (Ernaux, 2008: 124) olan gülüşüne de vurgu yapar. Dolayısıyla filmdeki hareketsizliğin hem fotografik bir etki yarattığı hem de anlatıcının o dönemde kendi hayatındaki durağanlığa gönderme yaptığı gözlemlenmektedir. Anlatıda video kaset malzemesinin kullanıldığı bölümde ise ile, anlatıcının bir konferans vermek üzere bir lisede olduğu görülür. Anlatıcı heyecanlı olduğunu, fakat bu heyecanın film çekimindeki gerginliğine benzemediğini ifade eder. Ernaux, boşanıp yeni bir yaşam kurduğu o dönemi anlatırken, hayatına, bıraktığı yerden yeniden başladığını hissettiğini dile getirir. Bu anlamda, hareketli imgeler içeren video kaset

¹³ Daha ayrıntılı bir analiz için bkz. (Bissonnette, 2012: 79).

anlatısının, anlatıcının hayatındaki dinamizmin yeniden başlamasını sembolize ettiği görünmektedir.

Diğer bir görsel imge, Dorothea Tanning'in *Doğum Günü* adlı tablosudur. Ernaux, anlatıda sadece iki yerde ve birkaç satırla sözünü ettiği bu tablonun «kendi hayatını temsil ettiğini» ve kendisini «bu tablonun içinde hissettiğini» söyler. (Ernaux, 2008: 104) Dolayısıyla bir anlamda bu tablo anlatıda «yazılı dille ifade edilmek istenenden bağımsız olan bir sembol» (Bissonnette, 2012: 64) konumundadır; anlatıcı anlatmak istediğini bu sefer kelimelerle değil sadece görselin kendisiyle anlatmaya çalışmaktadır.

Les Années'de bellek imgelerinin işlevi ise farklılık arz etmektedir. Bu imgelerin anlatının inşası için son derece önemli olduğu Ernaux tarafından itiraf edilmektedir.¹⁴ Ayrıca bu tür imgelerle anlatıcı geçmişe döner. Fakat aslında bu geçmiş zaman, kendisi için geçmiş gibi değildir. Ernaux bunu şu şekilde ifade eder: «Yalnız olduğu zaman sık sık imgelere geri dönüyor, kendini daha önce yürüdüğü sokaklarda, kaldığı odalarda görüyor (...). Bu 'ben'ler oralarda var olmaya devam ediyormuş gibi geliyor ona» (Ernaux, 2008: 104). Anlatıcı için bellek imgeleri bazen bir çeşit gündüz düşü etkisi de yaratmaktadır. Uykuyla uyanıklık arasında ortaya çıkan bu anlarda Ernaux “hayatının, biri yatay ve başına gelen, gördüğü, duyduğu her şeyi içeren, diğeri de dikey ve sadece birkaç imgeden oluşan ve gecenin içine dalan birbirine çapraz iki eksende ifade bulabileceğini” (Ernaux, 2008 : 165) belirtir. Bu anlamda bu gündüz düşleri hem kendini ve hayatını keşfetme imkânı; hem de fotoğrafların yaptığı gibi, geçmişte olup bitenleri yeniden yaşamasını sağlar. Diğer yandan, tıpkı fotoğraflar gibi, gündüz düşleri de anlatıcı üzerinde geçmişe dönüş ya da geçmişi yeniden yaşama hissi yaratır:

«Uykusuzluk anlarında, daha önce uyuduğu odaları ayrıntılı bir şekilde hatırlamaya çalışıyor (...). Bu odalarda kendini bir fotoğrafın netliğiyle değil bulanık bir biçimde, şifreli bir kanaldaki bir filmdeki gibi, bazen kendini tekrar eski bedeninde hissettiği (...) bir silüet olarak görüyor. Ne aradığını bilmiyor (...); belki de aradığı bir zamanlar olduğu kişiye dönüşmek» (Ernaux, 2008: 186-187).

Gündüz düşleri zaman zaman Ernaux'yu neredeyse kendini kaybetmeye kadar götürür. Anlatıcı bu anlardaki hissini “palimpsest hissi” olarak tanımlar:

«Kendini, hayatına ait ve birbirine sarmalanarak akan pek çok anın içinde hissediyor. Bu, bilincini ve bedenini ele geçiren ve bilinmeyen bir doğası olan, şimdi ve geçmişin birbirine karışmaksızın üst üste bindiği bir an” (Ernaux, 2008: 213).

Hatta anlatıcıya göre, bu his onu bir çeşit «saflığa»¹⁵ sevk eder: “Bu his onu bütün kelimelerden ve dillerden uzak, anıları olmayan ilk yıllara, beşiğin ılıklığına doğru çeker”. (Ernaux, 2008: 214). Böylece bu hissini anlatıcının tüm tarihini ve belleğini silecek etkiye sahip olduğu gözler önüne serilir.

Anlatıda ayrıca hayalet imgeler de görülmektedir. Hayalet imgeler anlatıcının özellikle tahayyül etmekte zorlandığı gelecek ile kurduğu ilişkilerde ortaya çıkar :

¹⁴ Ernaux bunu şu şekilde belirtir: “Kitabının biçimi, (...) çağın özgün işaretlerini ayrıntılandırmak ve Tarih'ten beslenen ortak belleğin belleğini bireysel bellekte yeniden bulmak adına kendi belleğindeki imgelerin içine batarak doğuyor” (Ernaux, 2008: 250-251).

¹⁵ “Saflığa” geri dönme arayışı pek çok kez metinde ifade bulmaktadır. Örneğin anlatıcı “günlüğüne, düşünceler ve (...) fikirlere karnının doyduğunu, ‘ilk saflığa geri dönme’ isteğiyle başka bir dil aradığını ve bilinmeyen bir dilde yazmayı hayal ettiğini yazar” (Ernaux, 2008: 91).

«Gençliğinde kendini yirmi sene sonrasında hayal ediyor (...). Fakat yirmi sene sonrasında kadın bir düşünce, bir hayalet. O asla o yaşa gelmeyecek» (Ernaux, 2008: 92).

Son olarak, anlatıdaki olay akışı birbirini takip eden imgeler halinde kendini göstermektedir. Anlatıda yer alan hem kişisel hem de toplumsal olaylar, bir slayt gösterisinde akıyor gibi ifade edilir. Burada görülen imge akışı süreklilik arz etse de her zaman birbirine bağlı değildir. Anlatıcı bu durumun kendi hayatında da süregeldiğini itiraf eder: Ernaux'ya göre «geride bıraktığı hayat birbirine bağlı olmayan imgelerden» (Ernaux, 2008: 90) oluşmaktadır.

Metin çağın en önemli gelişmelerinden biriyle sonlanır: İnternetin doğuşu. Ernaux'ya göre bu gelişmeyle bellek de dönüşüm geçirmektedir: dünya artık «sonsuz bir şimdiki zaman» (Ernaux, 2008: 234) içindedir. Görsel imgelerin de işlevi değişmektedir: kişisel bilgisayarlarda yüzlerce fotoğraf ve film arşivlenince de artık asıl önemli olan bunların çekimi olmuştur. Ernaux tarafından «zaman ve bellek konusunda bir kitap» (Fernet, Delaroche: 2008) olduğu vurgulanan *Les Années*'nin bu noktada sonlanması dikkat çekicidir.

Sonuç

Annie Ernaux'nun *Les Années* adlı eserinde anlatıcı kendi hayatını ve İkinci Dünya Savaşı sonrası Fransız toplum tarihini farklı anlatıcı tercihleri ve imgeler kullanarak ifade eder. *Les Années* çok sesli yapısı, anlatıda kullanılan zaman ve imge çeşitliliği ile özgün bir otobiyografik anlatı olarak dikkat çeker. Bu unsurlar geleneksel otobiyografik öznenin dışında sayılan Ernaux'nun, kendi yaşantısını kişiselikten uzak bir şekilde inşa etmesine olanak tanır. Gerek zamanın akışı gerek birbirini izleyen sosyal dönüşümler anlatıya bütünüyle yansımaktadır. «Bellek» kavramı anlatının temelini teşkil eder. Hem bireysel hem de sosyal açıdan bu kavramın algısındaki kökten değişiklikler ile anlatı tamamlanır.

Kaynakça

Bacholle-Boskovi, M. (2013). ph-auto•bio•graphie : Ecrire La Vie Par Des Photos (Annie Ernaux), *Women in French Studies* :21.

<http://muse.jhu.edu/journals/wfs/summary/v021/21.bacholle-bo-kovic.html> . (02.01.2015).

Barthes, R. (1980). *La Chambre Claire: Note sur la Photographie*, Paris: Editions de l'Etoile, Gallimard, Seuil.

http://monoskop.org/images/f/f3/Barthes_Roland_La_chambre_claire_Note_sur_la_photographie.pdf . (02.01.2015)

Bissonnette K. (2012). *La mémoire matérielle. Évocation des souvenirs et photographie dans Les années d'Annie Ernaux*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Université de Montréal, Montreal. <https://papyrus.bib.umontreal.ca/xmlui/handle/1866/9081>. (28.12.2014)

Compagnon A. (2009). Désécrire la vie, *Critique*, 740-741.

<http://www.cairn.info/revue-critique-2009-1-p-49.htm> . (29.12.2014)

Ernaux, A. (2008). *Les Années*. Paris : Gallimard.

Ferniot, C., Delaroche, P. (2008). Entretien avec Annie Ernuax, *L'Express : culture avec lire*.
http://www.lexpress.fr/culture/livre/annie-ernaux_813603.html#3gbrp7sXXhrOohy9.99 . (21.12.2014)

Lejeune, P. (1996). *Le pacte autobiographique*. Paris: Seuil.

Marx, K. (1969). *Le Capital*. Paris: Garnier-Flammarion.

R rolle, R. (2011). «Toute écriture de vérité declenche les passions». [Entretien avec

Camille Laurens et Annie Ernaux], *Le Monde : livres*.

http://www.lemonde.fr/livres/article/2011/02/03/camille-laurens-et-annie-ernaux-toute-ecriture-de-verite-declenche-les-passions_1474360_3260.html#3TbIbDiklQ61aBQ8.99 . (21.12.2014)

Snauwaert, M. (2012), Les années d'Annie Ernaux : la forme d'une vie de femme,

Revue critique de fixxion française contemporaine : 4. <http://www.revue-critique-de-fixxion-francaise-contemporaine.org/rcffc/article/view/fx04.10/607>. (26.12.2014)

Sylvester K. (2011). *L'autobiographie « collective » d'Annie Ernaux : une étude féministe de l'instance narrative dans Les années*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Université d'Ottawa, Ottawa. <http://www.ruor.uottawa.ca/handle/10393/20218?mode=full>. (15.12.2014).

Woolf, V. (1937). *The Years*, Londra: Hogarth.